

פרשת תרומה

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלוקת נרות	לוח אור החיים
18:52	18:12	17:21*	י-ם
18:49	18:10	17:18	ת"א
18:50	18:10	17:18	חיפה
18:51	18:12	17:20	ב"ש

* לנחוגים 40 דק': 17:01

וזאת התרומה

העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים. עכ"ל. דהיינו מי שנדבה אותו רוחו הוא יזכה לקחת את תרומתי, שהיא תורתו הקדושה של הקב"ה שהיא מרוממת מעל הכל, והיא חלקו ונחלתו וזוכה להדבק בה' ממש ולהיות קודש קדשים לא קדשים קלים ולא חולין ח"ו, אלא קדש קדשים.

ואפשר עוד לפרש מאת כל איש אשר ידבנו ליבו, הוא משה רבנו שנקרא איש, וכמו שנאמר כי זה משה האיש, ונאמר מחציו ומטה איש, וממנו תלמדו את התורה, שכן משה רבנו זכה למ"ט שערי חכמה, ואף נכנס לשער החמישים, (וכמו שכתב החיד"א בספרו חומת אנך ויקרא א' א', אות ה'), וממנו תיקחו את תרומתי, תורתו מ', תורה שלמדתי במסירות נפש ארבעים יום וארבעים לילה בהר סיני.

ואולם מי שאינו עוסק בתורה, הרי הוא מבטל את תכלית הבריאה, שהיא כולה קודש כמשכן המרמז אליו, ועושה אותה חולין גמור, כאילו הכל חומר בלא צורה ורוח רוחנית, ואדם כזה אין לו רשות לשכון כלל עולם, וכמו שכתב באור החיים הקדוש (בראשית א' א', אות ה') וז"ל: בדרך רמז רבותינו ז"ל דרשו תיבת "בראשית" שיכוין ברוך הוא לומר בשביל תורה שנקראת ראשית, ופירושו בי"ת של בראשית היא בי"ת הסיבה ומעשה מי שזכה בתורה זכה בכל העולם, ומי שלא זכה בתורה אין לו ליהנות מהעולם עד מדרך כף רגל זולת אם ישמש הכשר עמליה. עכ"ל. אלא שתשובתו של אדם זה בצידו, והוא שישמש הכשר לעמלי התורה וכדברי האור החיים הקדוש, ועליו נאמר פעם שלישית בתורה וזאת התרומה אשר תיקחו מאיתם זהב וכסף ונחושת, ואמרו רבותינו (ע"ז ב:) אין וזאת אלא תורה, והיינו שישנה בחינה אחרת של תורה, גם למי שלא עסק בה אבל מסייע בלימודה ובקיומה, ועליו נאמר אשר תיקחו מאיתם, לא ממי שנדבו ליבו לפרוש מכל מלאכה ולעסוק רק בתורה, אלא ממי שעוסק במלאכתו, ממנו תיקחו את אשר בידו להביא זהב וכסף ונחושת למען תחזק התורה, שכן המשכן משמש את בני התורה, שקיומו הוא חיות העולם, ותכלית המשכן היא התורה, ונמצא שהמסייע בהונו לבנית המשכן כמוהו כמסייע להכשר עמלי התורה.

ואם נחבר את כל הפסוקים ביחד, בתחילה נאמר ויקחו לי תרומה, תורה מ', שזה העסק העיקרי בשבילי, ואחר שהאדם עסק בתורה נאמר מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי, היא תורתו מ', שכבר נקראת תורתו, או תורת משה רבנו. ואח"כ כתב וזאת התרומה אשר תקחו מאיתם, והיינו התחליף לעסק התורה שמנצל את החומריות למען התורה ולומדיה. ה' יזכנו להיות מעוסקי התורה ומחזיקיה.

פרשתנו פותחת בציווי של הקב"ה למשה, דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי. וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זָהָב וְנָחֶשֶׁת. ופסוקים אלו אומרים דורשני, ג' פעמים מוזכר לשון תרומה, ובכל פעם בצורה שונה, תרומה, תרומתי, התרומה, ובתחילה נאמר אל בני ישראל, ואח"כ מאת כל איש אשר ידבנו לבו, ולבסוף אשר תקחו מאיתם.

ובכדי לפרש נקדים ונאמר, הנה הפרשה שעברה מסיימת בפסוק: וַיָּבֵא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעָם וַיַּעַל אֶל הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה בְּהָר אֶרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה. ומיד בפרשתנו נאמר ויקחו לי תרומה, ונראה שבא לרמז על דברי בעל הטורים שהמילה תרומה היא אותיות תורה מ', דהיינו תורה שניתנה במ' ימים. וגם המילה ויקחו מרמזת על התורה, וכמו שדרשו רבותינו (תנחומא תרומה אות ב'): ויקחו לי תרומה, זהו שאמר הכתוב כי לקח טוב נתתי לכם. וצריך להבין דברי חז"ל הקדושים, הלא אנו מדברים על בנית המשכן, והיאך מתקשר כאן עסק התורה.

ונראה לבאר בס"ד, שהנה בנית במשכן היא קיום העולם, וכמו שאמרו רבותינו (אבות ב' ב') על שלושה דברים העולם עומד וכו' על העבודה, והיינו עבודת הקרבנות המותרת במשכן, וידוע שכל צורת המשכן הוא כנגד העולם, היריעות כנגד שמים וארץ, המנורה כנגד השמש והירח, ושבעה נרותיה כנגד הכוכבים, הכיור וכנו כנגד המים שבעולם ועוד (ברייאתא דמסכת מדות אות ו'). והנה התורה כידוע מעבר לכך שבה יש קיום העולם כמו המשכן, היא גם תכלית העולם ובריאתו, ולכן התורה (לוחות הברית) מונחת בתוך קודש הקודשים אשר במשכן, לסמל שגם המשכן הדומה לבריאת העולם, תכליתו הוא הפנימיות החבויה בתוכו, זו התורה. נמצא בנית המשכן היא ממש כבריאת העולם, ותכליתו היא התורה חבויה בתוכו, וא"כ גם הפסוק המצוה על בנית המשכן פשוטו על בנית המשכן ותכליתו שהיא התורה רמוזה בו, ובזה נבוא בס"ד לבאר את הפסוקים שבתחילת פרשתנו.

בתחילה נאמר דבר אל בני ישראל, להעמיד את כלל ישראל על מטרת בריאת העולם הרמז בצורתו הרוחנית היא המשכן, ואמר ויקחו לי תרומה, תורה מ', דהיינו התורה שניתנה למ' יום, ועדיין היא נקראת תורה בסתם שכל זמן שהאדם לא הגה בה היא נקראת תורת ה', וכמו שאמרו רבותינו (עבודה זרה י"ט): אמר רבא, התורה בתחילה נקראת על שמו של הקדוש ברוך הוא ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר בתורת ה' חפצו, ובתורתו יגה יומם ולילה. ואולם לאחר שעוסק בה היא נקראת בפסוק תרומתי, אותיות תורתו מ', תורת שלי, שהיא כבר תורתו האישית של ההוגה בה, אך כדי להגיע לזה צריך שיהיה מאת כל איש אשר ידבנו לבו.

וזה יתבאר על פי דברי הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל (פרק יג הלכה יג): ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הלכות תפלת שחרית (סיום התפילה)

לאמור" מבלתי להזכיר ה' אלוקינו, ומ"מ מי שאומר כך אי אפשר למחות בידו. (ויוסף עוד דוד ח"א כי תשא אות י"ח).

קצב. אחר שתגמור "עלינו לשבח" כולו תסיר בתחילה הכריכות שעל האצבע בעמידה כדרך שהנחת בעמידה, ואח"כ תסיר תפילין של ראש מעומד, ואח"כ תפלין של יד מיושב כדרך שהנחת אותו מיושב, ואז תסיר הטלית, כי כמו שהנחת הטלית קודם התפילין כך יהיה הטלית בראשך עד אחר שתסיר התפילין. (שער הכונות סוף דרוש ה' מדרושי התפילין, בא"ח חיי שרה ט'). וכל זה למנהג הספרדים המניחים תפילין של יד בישיבה, אבל למנהג האשכנזים המניחים גם תפילין של יד בעמידה, גם החליצה יעשו בעמידה (מ"א סי' כ"ח ס"ק ג', והביאו האחרונים דבריו). [והיינו שלמד המ"א מדברי רבנו האר"י, שכפי הנחתו כך חליצתו, ולכן לשיטתם שמניחים של יד בעמידה גם יחלצו בעמידה, ולדבריו נראה שגם ספרדי שהניח תפילין של יד בעמידה מחמת שלא היה לו מקום לשבת, או מכל סיבה אחרת, בעת החליצה יחלוץ תפילין של יד בעמידה כפי הנחתו. ואולם לענ"ד אין זה מוכרח כלל ועיקר, ומדברי השלחן ערוך (סי' כ"ח סעי' א') נראה שכל הקפידא היא על חליצת תפילין של ראש בעמידה, ולא דיבר כלל מענין תפילין של יד, ומשמע שתפילין של יד יחלצו היאך שירצו, בישיבה או בעמידה. וכך מדוקדק מדברי רבנו האר"י (בשער הכונות שם), שאחר שכתב הדין לחלוץ כדרך הנחתם כתב: וצריך לחלוץ תפילין של יד מיושב על כל פנים ע"כ, ובלשון על כל פנים נראה שבא להשמיענו שאפילו שהניחם שלא בישיבה יחלצם בישיבה, וא"כ מכיון שלפי הקבלה יש קפידא לחלוץ את של יד דוקא בישיבה, ולפי הפשט לא נראה שיש בזה הקפדה, א"כ מה טוב שגם האשכנזים יקפידו לחלוץ בישיבה, וה"ה לספרדי שהניח תפילין של יד בעמידה שבכל זאת יחלוץ בישיבה. וצ"ע].

קצב. מנהג החכמים לנשק התפילין בשעת חליצתן (שו"ע סי' כ"ח סעי' ג'), והיינו תפילין של יד ותפילין של ראש, ויש שנוהגים לחלוץ התפילין ביד שמאל, ולמי שהוא שמאלי ביד ימין, להראות שקשה עליו חליצתם (משנ"ב ס"ק ו'), ויזהר גם בטלית להסירה ביד הכהה להראות שקשה עליו פרידתו. (בא"ח נח אות ט"ז).

קצב. מי שמניח תפילין של רבנו תם בנפרד מרש"י, המקום הנכון ביותר להניחו הוא אחר עלינו לשבח, לאחר שקיים כל חובתו בתפילין של רש"י (יבי"א ח"ג סי' ג', אוצרות יוסף ח"ג סי' ה' בסופו), ורק אם ממהרים יכולים להניח תפילין של רבנו תם קודם "אשרי" או קודם "ובא לציון", אבל לא יניח בעת חזרת השליח צבור (משנ"ב סי' ל"ד ס"ק י"ד, ועו"ע במה שכתבנו בהלכות תפילין הלכה ו'). ויניח ר"ת בלא ברכה ויקרא איתם שתי פרשיות ראשונות שבקריאת שמע (שו"ע סי' ל"ד סעי' ב'), ומנהג יפה לומר כל הארבע פרשיות שבתפילין דהיינו גם "קדש" ו"והיה כי יביאך" עם תפילין דר"ת (משנ"ב סי' כ"ח ס"ק ט"ז). אך אינו מחויב ודי לומר בהם "שמע" ו"והיה אם שמוע".

קפט. מנהג הספרדים והחסידים המתפללים בנוסח ספרד לומר "עלינו לשבח" בסוף התפילה לאחר פיתום הקטורת, ואילו מנהג אשכנזי לאומרו לאחר "ובא לציון" ואז ממשיכים בתפילה. וספרדי הנמצא במנין שאומרים בו עלינו לשבח לאחר ובא לציון לא יאמר עמהם, רק יקום ויכרע כאשר כולם כורעים באומרים ואנחנו כורעים ומשתחוים, וימשיך בתפילתו על הסדר, שמכיון שאין זה מקומו לפי סדר העולמות אפילו שאין בזה הפסק אינו ראוי לאמרו שם. (ויוסף עוד דוד ח"א כי תשא סוף אות י"ח). [וכן ראיתי שכתב בילקוט יוסף (תפילה כרך ב', סי' קל"ב סעי' כ') ולא כמו"ש בספר אור לציון (ח"ב סוף פ"ז, עמ' ע"ח)].

קצב. טוב מאד ויועיל לאדם תועלת גדולה להזהר ולומר אחר סיום שני שבחים הנוכחים (דהיינו "עלינו לשבח" ו"על כן נקוה לך") פסוק והיה ה' למלך על כל הארץ כו', ויכוין שפסוק זה מתחיל בו' ומסיים בד', שהם בגי' עשרה. (שער הכונות דף נ ע"ג, ע"ש סוד הענין). והמנהג לומר אחר פסוק והיה ה' למלך וכו', פסוק והיה אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך וכו', עד כי אני ה' רופאיך. (בן איש חי סוף כי תשא). [ומקור המנהג לומר פסוק זה הוא מדברי רבנו האר"י (שער רוח הקודש דף ט ע"ב) שיש בו ד' יודי"ן, וטוב לאמרו בכל יום, ולכוין בו להסיר מעליו הקליפות ע"י ד' יודי"ן אלו (שהם כנגד ד' יודי"ן של שם הוי"ה דע"כ דיודי"ן). ועיין בדברי מהרש"ו שביאר שיאמר את כל הפסוק, אלא שיכוין בד' יודי"ן שבמילים עליך כי אני יי רופאיך, והחזיד"א (בספרו קשר גודל סי' כ"ד אות י"ב) כתב כדברי מהרש"ו בכונת הד' יודי"ן, והוסיף שצריך לאמרו קודם הסרת התפילין. ואמנם לא מצאתי בשום מקום שצריך לאמרו בדוקא אחר התפילה ועם התפילין, וכנראה שהחזיד"א תיקן לומר זאת שם כדי שלא ישכח, והצריך תפילין שיעזרוהו להסיר הקליפות. (ויוסף עוד דוד ח"א כי תשא ח'). ומ"מ פשט דברי רבנו האר"י לכוין בד' יודי"ן שבמילים כי אני יי רופאיך, ואע"פ שבמילת רופאיך אין יוד אחר הא', מ"מ הדרך לרמוז אל ה' אחר צירי או סגול, וכן כתוב בסוד הרש"ו. (הקדמת הגאון הרב עזריאל מנצור שליט"א לספר אורחות צדיקים סי' ח', וביתר שאת בהגהותיו לספר ימצא חיים סי' ל"ה אות ד', וע"ש בכל הסימן שהאריך בכל הקשור לסגולה זו). ומה גם שדרך רבנו האר"י לכתוב כונת האות מאותיות אהו"י, הגם שהיא חסרה. (ויוסף עוד דוד ח"א עמ' קצ"ד, ובכל הסימן)].

קצב. מנהג חלק מהספרדים לומר בסיום עלינו לשבח, אחר הפסוק "והיה ה' למלך" וכו', ובתורתך ה' אלוקינו כתוב לאמור שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, וברוב הסדורים הקדמונים אינו מופיע. [וגם מדברי רבנו האר"י (שער הכונות דף נ ע"ג) מוכח שהיה מסיים בפסוק והיה ה' למלך, וכך מוכח מדברי הבא"ח (סוף פרשת כי תשא). ואמנם יש מן האשכנזים שאומרים כנוסח הזה אולם אחר שירת הים ולא אחר "עלינו לשבח"]. ונראה לי כיון שאין נוסח זה מתוקן מאנשי כנסת הגדולה אלא תוספת מאוחרת וגם שאינה נהוגה בכל קהילות הספרדים, לכן טוב יותר שלא יאמרו "ה' אלוקינו", רק "ובתורתך כתוב